

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ**

1. Сталий розвиток для України. URL: <https://sd4ua.org/golovni-temi-stalogo-rozvitku/ekologichna-politika/> (дата звернення 07.12.2021).
2. Газета Кабінету Міністрів України URL: «Урядовий кур'єр» <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/ekologichna-politika-ukrayini-v-roki-nezalezhnosti/> (дата звернення 07.12.2021).
3. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 07.12.2021).
4. Закон України «Про Основні засади (цілі) державної екологічної політики на період до 2030 року» від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення 07.12.2021).
5. Екобезпека - адвокатське об'єднання. URL: <https://lc-les.com/press-center/posts/dosvid-shvejcariji-v-upravlini-prirodokoristuvanyam> (дата звернення 07.12.2021).
6. EcobusinessGroup – платформа рішень для менеджерів природоохоронної діяльності. URL: https://ecolog-ua.com/news/shvejcariya-klimatychno-neytralna-krayina-do-2050-roku?fbclid=IwAR3boPfcKHZ_GQDoBy3uhugLxrx2sqzDh2RDEINTPBx_xdxFJaxXQVn-TdA (дата звернення 07.12.2021).
7. Федеральна конституція Швейцарської конфедерації від 18.04.1999 р. URL: <http://www.ditext.com/swiss/constitution.html> (дата звернення 07.12.2021).

**ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ КОНЦЕПЦІЇ
ЕКОПОЛІТИКИ: ДОСВІД ШВЕЙЦАРІЇ ТА УКРАЇНИ**

Сьогодні як ніколи питання навколишнього середовища відіграє неабияку роль, де довкілля формує основу біосфери з природним розвитком або зникненням різних форм життя.

Велике навантаження на довкілля створює нещадна експлуатація природних ресурсів людьми. Це має глобальні наслідки: деградація земель та втрата біорізноманіття, руйнування озонового шару та зміни клімату, забруднення природного середовища, кислотні дощі, опустелювання. За словами вчених протягом свого існування людство знищило 2/3 лісів земної кулі. «Як зазначає ЮНЕСКО в своїх документах, в умовах техногенного тиску відбувається «генетична ерозія», тобто щорічно безслідно зникають від 150 до 200 видів організмів» [1].

Охорона навколишнього природного середовища є одним із пріоритетних напрямів як внутрішньої, так і зовнішньої політики багатьох держав світу.

Доцільно зазначити, що реформування екологічної політики і права – одне із зобов'язань України, взятих згідно з Угодою про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

За 30 років незалежності екологічна політика України зазнала вагомих трансформаційних змін, оскільки часто змінювався вектор її розвитку у зв'язку з появою нових завдань та викликів [2].

Правовим фундаментом для формування та здійснення екологічної політики на сучасному етапі є Конституція України, ухвалена 28 червня 1996 року. Серед важливих положень екологічного спрямування в Конституції України варто відмітити встановлення особливого режиму права власності на природні ресурси (стаття 13) та закріплення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля та вільний доступ до екологічної інформації (стаття 50). Основний закон відображає європейське бачення моделі взаємовідносин держави, людини і природи [3].

Стратегічними документами, спрямованими на реалізацію сталого розвитку в Україні можна назвати Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року» від 17.10.2007 № 880-р., а також Закон України «Про Основні засади (цілі) державної екологічної політики на період до 2030 року» від 28.02.2019 № 2697-VIII.

В контексті розділу II вищезазначеного Закону основними засадами державної екологічної політики України є: «збереження такого стану кліматичної системи, який робить неможливим підвищення ризиків для здоров'я та добробуту людей і навколишнього природного середовища; досягнення Україною Цілей Сталого Розвитку (ЦСР), які були прийняті на Саміті Організації Об'єднаних Націй зі сталого розвитку у 2015 році; сприяння збалансованому (сталому) розвитку шляхом досягнення збалансованості складових розвитку (економічної, екологічної, соціальної), орієнтування на пріоритети збалансованого (сталого) розвитку; інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку та у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля; міжсекторальне партнерство та залучення зацікавлених сторін; попередження надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, що передбачає аналіз і прогнозування екологічних ризиків, які ґрунтуються на результатах стратегічної екологічної оцінки, оцінки впливу

на довкілля, а також комплексного моніторингу стану навколишнього природного середовища; забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, підвищення рівня екологічної безпеки в зоні відчуження; забезпечення невідворотності відповідальності за порушення природоохоронного законодавства; застосування принципів перестороги, превентивності (запобігання), пріоритетності усунення джерел шкоди довкіллю, «забруднювач платить»; відповідальність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за доступність, своєчасність і достовірність екологічної інформації; стимулювання державою вітчизняних суб'єктів господарювання, які здійснюють скорочення викидів парникових газів, зниження показників енерго- та ресурсоемності, модернізацію виробництва, спрямовану на зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, у тому числі вдосконалення системи екологічного податку за забруднення довкілля та платежів за використання природних ресурсів; упровадження новітніх засобів і форм комунікацій та ефективної інформаційної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища» [4].

Серед європейських країн цікавим у формуванні державної концепції екополітики є досвід Швейцарії, так як вона є однією із широковідомих держав з розвинутим громадянським суспільством та споконвічними традиціями реальної демократії. Проте, за висновками екологічних експертів, навколишнє природне середовище у Швейцарії знаходиться під значним тиском. Значний вплив на довкілля здійснюють транспортні системи, промисловість, сільське господарство. Не сприяє поліпшенню екологічної ситуації і постійний наплив туристів.

В Конституції Швейцарії сталий розвиток проголошується державною метою. Центральною ідеєю цієї концепції є те, що довкілля не може необмежено надавати ресурси людству. Крім того, через людську діяльність виникають нескінченні потоки відходів та викидів [5].

Всі 26 кантонів Швейцарської Конфедерації жадають встановлення довготривалого і гармонійного балансу у природі. Особливо це стосується здатності природи до самооновлення та вдумливого природокористування людиною. Головною основою у швейцарському підході є суспільна солідарність, економічна ефективність та екологічна відповідальність.

Сьогодні Швейцарія веде свою екологічну діяльність у трьох напрямках: інтеграція екологічних аспектів в процесі прийняття економічних рішень; реалізація екологічної політики; міжнародне співробітництво в галузі охорони довкілля.

Великих успіхів в цій сфері вдалося досягнути завдяки нормативному підходу, поєднуючи його з жорстким дотриманням правил, значною підтримкою громадськості, а також завдяки фінансовим зусиллям з боку держави. Саме суворі кантональні та федеральні закони і правила, прийняті внаслідок численних консультацій між різними органами влади та суб'єктами економічної діяльності, дозволяють здійснювати екологічну політику в країні.

Так Урядом Швейцарії було затверджено мету: до 2050 року викиди парникових газів має бути знижено до «чистого нуля» (net zero) і країна повинна досягти кліматично нейтрального стану.

В заяві Уряду Швейцарії зазначається, що це відповідає міжнародно узгодженим завданням щодо обмеження глобального потепління максимум 1,5 °C (від доіндустріального рівня) [6].

При підписанні Паризької угоди Швецією було взято на себе зобов'язання знизити до 2050 року викиди вуглецю на 70-85 % від рівня 1990 року.

З посиланням на останні документи МГЕЗК, у яких йдеться про те, що глобальне потепління на більш ніж 1,5 °C також може призвести до серйозних змін екосистеми, уряд вирішив, що «Швейцарія не має викидати більше парникових газів, ніж може бути поглинуто природним шляхом або за допомогою технічних засобів» [6].

У Швейцарії викиди CO₂ від транспорту, будівель і промисловості до 2050 року можуть бути скорочені на 95 % завдяки вже наявним технологіям і використанню відновлюваних джерел енергії. Існує також потенціал для скорочення викидів парникових газів, особливо метану та оксидів азоту, вироблених у сільському господарстві. Крім того, частиною стратегії стане скорочення викидів, вироблених в інших країнах (вірогідно, це стосується «компенсаційних механізмів»).

Для компенсації решти викидів разом із природними поглиначами CO₂ (такими, як ліси і ґрунт) в майбутньому планують використовувати технології, які назавжди видаляють парникові гази з атмосфери і зберігають їх. Швейцарська промисловість і дослідження відіграють важливу роль у розвитку цих технологій, зазначає уряд [6].

Таким чином, Швейцарія приєдналася до вже досить великого переліку країн, які взяли на себе аналогічні зобов'язання [6].

Слід також зазначити, що екологічна стратегія Швейцарії полягає в захисті людської особистості та її природного оточення, забезпеченні відповідних заходів щодо збереження та раціонального використання природних ресурсів для забезпечення життя майбутніх поколінь (стаття 74 Конституції Швейцарії) [7].

Отже, шляхи розв'язання екологічних проблем у Швейцарії спрямовані на впровадження нових економічних механізмів без надмірного тиску на фінансовий сектор, що може бути прийнятно і для України. Неодмінне інформування та участь громадськості також можуть сприяти поліпшенню проведення державної екологічної політики, а розробка заходів щодо планування землекористування дозволить нам досягти поставлених екологічних цілей [6].